

Základní škola, Libčická 10/658,
181 00 Praha 8 – Čimice

KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY

Zpracováno dle: • Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže MŠMT č.j.: 21291/2010-28

Krizový plán školy je dokument, který specifikuje postup pracovníků školy po zjištění takového porušení školního řádu, které spadá do kategorie rizikového chování žáků a je součástí Preventivního programu školy.

Jedná se o především o následující rizikové chování:

- ☛ nález nebo zjištěnou konzumaci tabákových nebo alkoholických výrobků
- ☛ nález nebo zjištěnou konzumaci omamných a psychotropních látek (OPL)
- ☛ záškoláctví
- ☛ krádež
- ☛ vandalství
- ☛ podvod
- ☛ rasismus
- ☛ kyberšikana
- ☛ šikana
- ☛ syndrom CAN (týrané, zanedbávané a zneužívané dítě)
- ☛ sexuální zneužívání
- ☛ domácí násilí
- ☛ porucha příjmu potravy
- ☛ sebepoškození
- ☛ problémové situace s žáky s PAS (poruchy autistického spektra)

Krizový plán školy je veřejný dokument, volně přístupný jak pracovníkům školy, tak žákům a jejich zákonným zástupcům. Součástí Krizového plánu jsou informace pro pedagogy a zákonné zástupce, jak postupovat při podezření na rizikové chování u žáků a kontakty na organizace poskytující pomoc.

Nález nebo zjištěná konzumace tabákových výrobků

1. V prostorách školy, v době vyučování i na všech akcích školou pořádaných platí zákaz kouření.
2. Při přistižení žáka je primárně nutné mu zabránit další konzumaci
3. Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit.
4. TU nebo jiný pedagogický pracovník sepíše o události stručný záznam (datum, místo, čas, jméno žáka, podpis žáka). Záznam založí školní metodik prevence do své agendy. Vyrozumí vedení školy.
5. Třídní učitel informuje zákonného zástupce.
6. Při opakování vyrozumí škola OSPOD

Nález nebo zjištěná konzumace alkoholických výrobků

V prostorách školy, v době vyučování i na všech akcích školou pořádaných platí zákaz konzumace alkoholu.

Zjištěná konzumace

1. Při přistižení žáka je primárně nutné mu zabránit v další konzumaci.
2. Alkohol je třeba odebrat a zajistit.
3. Pedagogický pracovník posoudí, zda žáku nehrozí nějaké nebezpečí
4. V případě, že je ohrožen na zdraví a životě volá lékařskou službu první pomoci 155, informuje okamžitě zákonného zástupce a dohodne se na dalším postupu.
5. Jestliže nebezpečí nehrozí, sepíše se stručný záznam s vyjádřením žáka (datum, místo, čas, jméno, podpis žáka). Záznam založí školní metodik prevence do své agendy. Vyrozumí vedení školy.
6. Škola vyrozumí zákonného zástupce, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
7. Při opakování vyrozumí škola OSPOD

Nález alkoholu ve škole

1. Nález alkoholu v prostorách školy

- nepodrobovat žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury
- oznámit vedení školy
- uložit u vedení školy pro případ důkazu
- sepsat stručný záznam (TU, školní metodik prevence nebo další pracovník školy)
- záznam založí školní metodik prevence do své agendy.

2. Zadržení alkoholu u žáka

- nepodrobovat žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury
- oznámit vedení školy
- uložit u vedení školy pro případ důkazu
- sepsat stručný záznam (TU, školní metodik prevence nebo další pracovník školy)
- záznam založí školní metodik prevence do své agendy.
- vyrozumět zákonného zástupce

Nález nebo zjištění konzumace omamných a psychotropních látek (OPL)

V prostorách školy, v době vyučování i na všech akcích školou pořádaných je zakázána výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek. Je zakázáno i navádění k užívání těchto látek a vstup do školy pod vlivem OPL. Konzumace OPL ve škole = porušení školního řádu – konzument je nebezpečný sám sobě, distributor všem.

1. Při přistižení žáka je primárně nutné mu zabránit další konzumaci.
2. Návykovou látku odebrat a zajistit ji, aby nedošlo k další konzumaci.
3. Pedagogický pracovník posoudí, zda žáku nehrozí nějaké nebezpečí.
4. V případě, že je ohrožen na zdraví a životě volá lékařskou službu první pomoci 155, informuje okamžitě zákonného zástupce a dohodne se na dalším postupu.
5. Jestliže nebezpečí nehrozí, sepiše se stručný záznam s vyjádřením žáka (datum, místo, čas, jméno, podpis žáka). Záznam založí školní metodik prevence do své agendy. Vyrozumí vedení školy.
6. Škola vyrozumí zákonného zástupce, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
7. Současně plní škola oznamovací povinnost k orgánu OSPOD

Nález látky v prostorách školy

- nepodrobovat žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury
- ihned oznámit vedení školy
- za přítomnosti dalšího pracovníka vložit do obálky (pozor na otisky prstů), napsat datum, čas a místo nálezu, přelepit, orazítkovat podepsat a uchovat v trezoru (u ředitelky školy nebo v kanceláři hospodárky školy)
- o nálezu vyrozuměti Policii ČR

Nález látky u žáka

- nepodrobovat žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury
- ihned oznámit vedení školy
- za přítomnosti ředitele školy (případně zástupce ředitele školy nebo školního metodika prevence) sepsat stručný zápis (datum, místo, čas, jméno žáka, podpis žáka), v případě, že žák odmítne podepsat, uvést tuto skutečnost do zápisu. Záznam založí školní metodik prevence do své agendy.
- v případě, že se látka našla u žáka, který se jí intoxikoval, předat látku přivolanému lékaři

Podezření, že má žák u sebe OPL

- vyrozumět Policii ČR, zkonzultovat postup
- informovat zákonné zástupce, žáka izolovat a do příjezdu Policie ČR ho mít pod dohledem
- **v žádném případě neprovádět osobní prohlídku ani prohlídku jeho věci**

Distribuce OPL ve škole, distribuce a šíření = trestní čin

- ihned informovat ředitele školy
- vyrozumět Policii ČR, zkonzultovat postup
- vyrozumět zákonného zástupce a OSPOD

Záškoláctví

Třídní učitel by měl být nejpozději do 3 dnů od počátku absence informován od rodičů a zákonných zástupců o důvodu nepřítomnosti žáka ve škole. Pokud tak zákonní zástupci neučiní, lze nepřítomnost žáka klasifikovat jako záškoláctví.

Postup řešení zjištěného záškoláctví

1. O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti žáků informuje třídní učitel výchovného poradce nebo školního metodika prevence, který tyto údaje vyhodnocuje.

2. Při zvýšené omluvené nepřítomnost prověřuje TU její věrohodnost. Neomluvenou nepřítomnost do součtu 10 vyučovacích hodin řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru, na který je zákonný zástupce pozván.

Projedná důvod nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti, upozorní na povinnost stanovenou zákonem a seznámí zákonného zástupce s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence.

O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii. Odmítnutí či převzetí zápisu se do zápisu zaznamenává. Zápis uloží výchovný poradce nebo školní metodik prevence do své agendy.

TU o schůzce informuje vedení školy.

3. Pokud má žák víc než 10 neomluvených hodin, svolává ředitel školy školní výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se jí účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, zástupce OSPOD, školní metodik prevence, zástupce rady školy (pokud byla zřízena), popř. další odborníci.

O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu, originál se založí do dokumentace školního poradenského pracoviště.

4. V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 25 hodin, zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací OSPOD.

5. V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku, následuje hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR.

Krádež

Jde o protiprávní jednání, a jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení nebo doporučí poškozenému (jeho rodičům, zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil.

Postup při zjištění krádeže ve škole

1. Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě, by měl mít možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelem školy.

2. S náhradou způsobené škody pedagogové postupují jako u vandalismu. Preferují nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem a trvají na tom, aby zloděj věc vrátil přímo poškozenému, omluvil se a nabídl za své chování nějakou kompenzaci.

3. Zákonné zástupce zloděje vyrozumí škola vždy až poté, kdy bude přesně znát příčiny, které dítě k takovému chování vedly a to zejména v případě menších dětí.

4. Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu, vyrozumí vedení školy Policii ČR a oznámí podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.

5. O krádeži a jejím šetření provede pedagog záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti.

Zápis se založí do dokumentace školního poradenského pracoviště. V případě, že je ukradena věc menší hodnoty než 5000,- Kč a je to bez použití násilí (překonání překážky), není to vloupání a jedná se o přestupek proti majetku. V případě, že je

ukradena věc menší hodnoty než 5000,- Kč a je to s použitím násilí (vypáčená skříňka, šatna, šuplík) nebo násilí vůči osobě a snaha zmocnit se věci (loupež), jedná se vždy o trestný čin. Škoda na odcizené věci od 5000,- Kč výše je trestným činem krádeže.

Vandalství

Vandalismus ve školním prostředí se projevuje ničením školního majetku nebo jeho poškozováním a ničením majetku ostatních žáků a žákyň, případně dalších členů školní komunity. Jedná se buď o významné útoky na věci, které mají za následek jejich úplné zničení (ulomené části nábytku, prokopnuté dveře, utržené vodovodní kohoutky, utrhané hadice od hasicích přístrojů, zničené školní pomůcky, učebnice části oblečení) nebo významné poškození (čmáranice a nápisy na zdech nebo školním nábytku, popsané a polité učebnice, oloupané nejrůznější rohy, nalepený toaletní papír na stropě apod.)

Postup při zjištění vandalismu ve škole

1. Náhradu úmyslně způsobené škody důsledně vymáhejte po tom, kdo ji způsobil. U nezletilých potom po jejich zákonném zástupci.
2. Jestli žák nebo žákyně, kteří škodu způsobili, nejeví ochotu k její nápravě, případně je škoda takového rozsahu, že věc nelze svépomocně opravit, vyrozumí TU o tomto chování zákonného zástupce žáka a dohodne s nimi způsob náhrady škody.
3. Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu a ten, kdo ji způsobil, není ochotný škodu nahradit, vyrozumí vedení školy Policii ČR a oznámí podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestný čin majetkové povahy.
4. U škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák bude pedagog preferovat tento způsob náhrady škody.
5. O způsobené škodě provede TU záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti a kopie záznamu předá výchovnému poradci a školnímu metodiku prevence.
6. V případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek, oznamuje vedení školy toto jednání OSPOD.

Podvod

Zpravidla jde o podvody typu falšování podpisu rodičů nebo zákonných zástupců, klasifikace v žákovských knížkách.

1. Pokud jde o falšování podpisu na omluvence z důvodu neomluvené nepřítomnosti žáka ve vyučování, je třeba tento přestupek klasifikovat jako záškoláctví (viz. Záškoláctví).
2. Pedagog po pohovoru se žákem učiní o této skutečnosti písemný záznam, který bude uložen u TU a v dokumentaci školního poradenského zařízení.
3. Pedagog vyrozumí zákonné zástupce žáka a v závažných případech výchovného poradce a vedení školy.

Rasismus

Vzhledem k závažnosti tohoto tématu třídní učitel neprodleně zajistí bezpečnost případné oběti. Třídní učitel oznámí věc vedení školy a dále oznámí skutečnost rodičům nebo zákonným zástupcům oběti i agresora a postupuje dle Preventivního plánu proti šikaně.

Dle závažnosti situace a případného ohrožení bezpečí oběti informuje vedení školy policii ČR. Přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření.

Postup při zjištění výskytu rasismu u žáků

1. Pedagog okamžitě a razantně vystoupí proti jakýmkoli projevům intolerance mezi žáky.
2. Rodiče vyrozumí TU v případě opakovaných verbálních či vizuálních projevů s možným extremistickým podtextem či v případě odůvodněného podezření na účast žáka v konsistentní extremistické partě a v případě užití násilí s extremistickým, rasistickým xenofobním anebo antisemitským podtextem.
3. Policii ČR vyrozumí vedení školy v případě podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost (např. opakované rasistické verbální výpady se závažnými dopady na psychiku terčů takových výpadů apod.) a na takto motivované vážnější formy násilí.

Kyberšikana

Kyberšikana zahrnuje zneužití ICT (informačních a komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit a ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočnický. Povaha a provedení útoku pak určuje její závažnost.

Postup při řešení kyberšikany ve škole

1. Pokud je žák vystaven některé z forem soustavného obtěžování nebo napadání přes internet, mobilní telefon nebo přes sociální sítě, sepíše ten, kdo informaci převzal okamžitě zápis prvotního kontaktu a informuje vedení školy a školního psychologa, výchovného poradce nebo školního metodika prevence.

Podle vyjádření MŠMT z roku 2009 by se škola měla zabývat kyberšikanou vždy, když se o ní dozví.

2. TU pozve rodiče nebo zákonné zástupce žáka - oběti do školy a s jejich pomocí se snaží eliminovat možnost přístupu agresora k žákovi (oběti).

3. Pokud je agresor neznámý, je v této situaci doporučeno řídit se pravidly pro bezpečný pohyb na internetu (také je lepší změnit telefonní číslo, účet na Facebooku, internetu, mailu či zvolit jinou sociální síť). Po určitou dobu se snažit vyhýbat těmto médiím.

4. Pokud je agresor známý, je třeba informovat také zákonné zástupce agresora a vysvětlit jim, že jde v podstatě o trestný čin, který by měl být takto posuzován, pokud nebude s okamžitou platností ukončen.

Škola musí podpořit oběť a zajistit její bezpečí, zajistit co nejvíce důkazních materiálů, incident vždy vyšetřit, informovat rodiče, zkonzultovat řešení s dalšími institucemi, žádat konečný verdikt a informace, zvolit odpovídající opatření a realizovat preventivní opatření.

Šikana

Na prevenci a postupy při řešení šikanování je vypracován Program proti šikanování.

Syndrom CAN- syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Jedná se o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte, která je pro společnost nepřijatelná. Ohrožuje totiž zdravý vývoj dítěte jak v oblasti jeho tělesného vývoje, tak může mít nepřímé dopady na jeho chování, a to zejména v oblasti emocionální a vztahové.

Děti mohou mít díky svým negativním zkušenostem potíže s koncentrací, učením, schopností empatie a s rozvíjením normálních vztahů s druhými.

Špatně zvolená forma intervence může mít paradoxně závažné negativní dopady na řešení celé situace.

Násilí, které se odehrává v rodině, se může projevat v chování žáka a může být jedním z důvodů dalších forem rizikového chování (např. záškoláctví, zneužívání návykových látek, sebepoškozování, násilné chování aj.).

Projevy syndromu CAN

Změny v chování dítěte:

- ☛ Celková stísněnost a nezájem o dění kolem.
- ☛ Zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými.
- ☛ Úzkost a vyděšená reakce na konkrétního dospělého.
- ☛ Vyhýbání se školním a mimoškolním aktivitám.
- ☛ Nápadně lhostejné postoje, výroky typu „mně je to jedno“ .
- ☛ Agresivní napadání a šikanování vrstevníků.
- ☛ Zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty.
- ☛ Potíže se soustředěním a zhoršení prospěchu ve škole.
- ☛ Váhání s odchodem domů po vyučování.
- ☛ Neomluvené absence ve škole.
- ☛ Odmítání jídla nebo přejídání.
- ☛ Sebepoškozování.
- ☛ Útěky z domova.

Viditelné známky na těle dítěte:

- ☛ opakovaná zranění včetně zlomenin
- ☛ modřiny
- ☛ řezné rány
- ☛ otoky částí těla, například rtů, tváří, zápěstí
- ☛ stopy po svazování
- ☛ otisky různých předmětů na těle
- ☛ natrhnutí ucha

- ☛ otisky dlaně a prstů
- ☛ stopy po opaření nebo popálení cigaretou

Co všechno je týrání a jak jej poznat

a) fyzické týrání - jakékoli opakované násilné projevy vůči dítěti (bití, škrábání, kopání, tahání za vlasy, apod.). Fyzické násilí může i nemusí zanechávat viditelné následky. Může vést k vážnému ohrožení zdraví i života jedince, vždy negativně ovlivňuje jeho psychiku.

b) psychické týrání – patří sem nadávky, ponižování, neustálá a nepřiměřená kritika, zesměšňování dítěte, vyhrožování, zvýšená kontrola, zamezování ve styku s vrstevníky, apod. Za psychické týrání považuje WHO (Světová zdravotnická organizace) také přítomnost dítěte u domácího násilí (tj. pokud dítě vidí či slyší násilné projevy, vidí důsledky násilí). Pokud jsou děti svědky domácího násilí, často se projevují stejně jako děti-oběti. Rovněž i důsledky pro jejich další vývoj a život jsou srovnatelné s těmi, s nimiž se potýkají děti, které jsou v roli oběti.

Některé známky zanedbávání dítěte:

- ☛ trvalý hlad
- ☛ podvýživa
- ☛ chudá slovní zásoba
- ☛ špatná hygiena
- ☛ zkažené zuby a časté záněty dásní
- ☛ dítě není očkované proti nemocím
- ☛ nevhodné oblečení vzhledem k počasí
- ☛ nedostatek dohledu – dítě je večer doma samo, venku pobývá dlouho do tmy a bez dozoru apod.
- ☛ vyčerpanost, přepracovanost
- ☛ s dítětem se nikdo neučí, nezajímá se o jeho školní povinnosti
- ☛ vyhození z domova

Některé projevy zanedbávaného dítěte:

- ☛ má chudé nebo velmi špatné vztahy s rodiči
- ☛ touží po citu a pozornosti jakéhokoliv dospělého (nedělá rozdíly mezi blízkými a cizími lidmi, vrhá se k cizím dospělým, odešlo by s nimi)
- ☛ je neobvykle unavené až apatické, někdy naopak nezvládnutelné
- ☛ všechno jí hltavě a hladově
- ☛ chodí za školu nebo do ní chodí pozdě
- ☛ má potíže s učením
- ☛ zdráhá se odcházet domů
- ☛ žebra o jídlo, peníze nebo jiné věci

Postup řešení při podezření na týrání, zanedbávání dítěte

Pokud má učitel podezření na týrání, zneužívání či zanedbávání dítěte, musí o tom vždy informovat ředitele školy a některého ze členů školního poradenského pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce).

Pokud se učitel svěřít dítě samo, **NIKDY NESMÍ UČITEL DÍTĚTI SLIBOVAT MLČENLIVOST**. Můžete říci, že nikdo nesmí dítěti takto ubližovat a že uděláte vše proto, aby se to už neopakovalo.

Školní poradenské pracoviště po poradě s vedením školy navrhne další postup:

1. Soukromý rozhovor školní psycholožky s žákem.
2. Pokud se s žákem nepodaří navázat kontakt, doporučení kontaktu na terapeutické centrum nebo anonymní telefonické Linky bezpečí.
3. Diskrétní rozhovor školního psychologa se spolužáky či sourozenci žáka.
4. Pokud se ukáže, že je dítě obětí jakékoli formy týrání (patří sem i přítomnost dítěte při domácím násilí), zneužívání či zanedbávání, které splňuje skutkovou podstatu trestného činu, je vedení školy povinno tuto skutečnost oznámit Policii ČR a OSPODu. Pokud tak neučiní, porušuje § 368 Trestního zákona. V případě pouhého podezření na spáchání těchto trestných činů se škola obrátí bezodkladně na OSPOD.

Sexuální zneužívání

Sexuální zneužívání je každé nepřiměřené vystavení dítěte sexuálnímu činu nebo chování, které vede k uspokojování potřeb zneuživatelé. Do 15 let věku dítěte je jakékoli jednání sexuálního charakteru směřující vůči jeho osobě považováno za pohlavní zneužití a tedy trestný čin, který jsme ze zákona povinni hlásit OSPODu a Policii ČR (ať už se jedná o dotýkání se dítěte na intimních místech, pohlavní styk s ním, nucení dítěte k těmto či podobným aktivitám)

Postup při svěření se dítěte učiteli s pohlavním zneužitím

1. Je potřeba si uvědomit, že jde o velmi citlivou záležitost.

2. Vyslechnout dítě, nic z jeho slov nezpochybňovat – podrobnější vyšetřování nechat na psychologovi a Policii ČR.

3. Ocenit dítě, že se vám svěřilo a ujistit ho, že pro ně uděláte vše, co je ve vašich silách. Je vhodné dítěti sdělit, že skutečnost musíte ohlásit na Policii ČR a zabránit tak dalšímu opakování zneužívání. Pokud vás dítě prosí, abyste o tomto nikomu neříkali, **NESMÍTE MU** ani tak **SLÍBIT SVOU MLČENLIVOST**.

4. Bezodkladně své zjištění oznámit ředitelce školy a školnímu psychologovi.

5. Podezření na trestný čin pohlavního zneužití hlásí škola OSPODu. Pokud se jedná o hodnověrně potvrzené podezření, obrací se škola na Policii ČR.

6. Pokud se zneužívání dopouští rodič, **NESMÍME V ŽÁDNÉM PŘÍPADĚ informovat rodiče** o tom, že se nám dítě svěřilo. Stejný postup platí, pokud přijde informace nepřímou – vyplyne z ankety, od spolužáků, či z jiného zdroje. Učitel se dítěte nevyptává a jde svůj poznatek sdělit rovnou řediteli školy a školnímu psychologovi.

Domácí násilí v rodině dítěte

Domácí násilí představuje obvykle fyzické, psychické, nebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, k němuž dochází skrytě v soukromí. Je typické, že se intenzita násilného chování v průběhu času stupňuje, což snižuje schopnost oběti i agresora toto chování zastavit a pracovat na nápravě narušeného vztahu. Děti jsou považovány za svědky domácího násilí, pokud vidí či slyší násilné projevy, vidí důsledky (zranění) násilí.

Přítomnost dítěte u domácího násilí považuje WHO (Světová zdravotnická organizace) za psychické týrání dítěte. Pokud jsou děti svědky domácího násilí, často se projevují stejně, jako děti-přímé oběti týrání. Rovněž i důsledky pro jejich další vývoj a život jsou srovnatelné s těmi, s nimiž se potýkají děti, které jsou v roli oběti týrání. Proto je pedagog povinen jednat v okamžiku, kdy se dítě zmíní o opakovaném násilí mezi členy domácnosti, v níž žije, a jehož je dítě svědkem.

Klíčové charakteristiky domácího násilí:

☛ je opakované

☛ je neveřejné, probíhá v soukromí domácnosti

☛ eskaluje, domácí násilí se stupňuje jak ve svých formách (od urážek a ponižování až k fyzickému násilí), tak i ve své hloubce (od první facky až po velice brutální napadání, jež může vést k ohrožení na životě)

- ☛ role oběti a agresora jsou jasně rozdělené, nezaměňují se
- ☛ zcela zásadní pro identifikaci násilí je zneužívání moci a kontroly, která v oběti vzbuzuje strach
- ☛ pachatel bývá násilný většinou jen ke své oběti, nikoli navenek, mívá „dvojí tvář“, okolí se může jevit sympatický, pouze část pachatelů je agresivní i navenek
- ☛ pachatel považuje svoje chování za ospravedlnitelné, má pocit nároku na takové chování
- ☛ k domácímu násilí dochází v cyklech: znamená to, že se střídají období vzrůstání napětí a násilí, období relativního klidu a opětovného narůstání tenze a opětovného násilí
- ☛ chování oběti je zaměřeno na zajištění přežití (např. minimalizace nebo snižování násilí, přebírání odpovědnosti za násilí, ochrana násilníka, setrvávání v násilném vztahu)

Doporučené postupy při podezření na domácí násilí

1. Pokud se dítě samo svěří učitelu o domácím násilí v rodině, měl by mu učitel projevit důvěru, nebagatelizovat jeho sdělení, neobviňovat jej ze lži a podpořit jej. Měl by jej informovat o tom, že se na domácí násilí vztahuje ohlašovací povinnost a on musí jednat v souladu s ní, aby dítě ochránil.
2. Podezření na domácí násilí v rodině dítěte neprodleně oznámit řediteli školy a některému ze členů školního poradenského pracoviště.
3. Škola informuje OSPOD o svém podezření z ohrožování výchovy dítěte.
4. Pokud se na pedagoga obrátí rodič – oběť domácího násilí, měl by jej pedagog odkázat na další odborníky, kteří se této problematice systematicky věnují či pracovníky školního poradenského pracoviště.
5. V žádném případě neřešit podezření na domácí násilí rozhovorem s rodičem-agresorem, tento postup by se mohl obrátit proti dítěti.

Co by mělo v případném rozhovoru, když se vám dítě svěří, určitě zaznít?

- ☛ násilí a to, co se doma odehrává, není vinou dítěte
- ☛ za násilí nemohou ani sourozenci
- ☛ za násilí je odpovědný ten, kdo jej vykonává
- ☛ je velmi dobře, že se rozhodlo o situaci někomu říci
- ☛ nikdo nemá právo se k někomu chovat násilně a to ani v rodině, ani když je silnější, ani když je to rodič.
- ☛ násilí dítě nemůže zastavit samo, ale jen s pomocí okolí, proto je tak důležité, že se svěřilo

Nevhodné postupy

Škola nemůže poskytovat terapeutické služby. Pedagog by se měl rovněž vyhnout postupům, které mohou dítě poškodit (stigmatizovat, traumatizovat jej apod.), jako je např. otevřené řešení podezření před třídou; nepřiměřený tlak na dítě, aby hovořilo o problému doma; obvinění ze lži.

Porucha příjmu potravy

Mezi poruchy příjmu potravy řadíme mentální anorexii, mentální bulimii, záchvatovité přejídání, atypickou mentální anorexii a bulimii, přejídání spojené s psychologickými poruchami, zvracené spojené s jinými psychickými poruchami, obezitu spojenou s psychogenním přejídáním.

Můžeme také hovořit o ortorexii (posedlost zdravou výživou), bigorexii (posedlost vlastním tělem) a drunkorexii (opakované redukování příjmu potravy s cílem snížit příjem kalorií a dovolit si tak pít více alkoholu), které svou podstatou patří mezi poruchy příjmu potravy.

Poruchy příjmu potravy se projevují

- změnami v chování, myšlení i vnímání
- změnami v pohledu na sebe sama
- nevhodnou manipulací s jídlem

Příčiny poruch příjmu potravy

Porucha příjmu potravy se obvykle rozvíjí pozvolna a jsou výsledkem působení mnoha různých vlivů a podmínek. Svou roli na vznik poruch příjmu potravy hraje osobnost dospívajícího, narušené sebevědomí, zvýšená citlivost na kritiku, sebekritičnost, vztahovačnost.

Mentální anorexie chorobný strach z tloušťky a přibráním na váze. Nemocní se snaží snižovat příjem potravy na minimum. Záměrně potravu odmítají.

Mentální bulimie opakující se záchvaty přejídání, následně vyprovokované zvracení, vyprovokovaný průjem, střídání období hladovění, užívání léků na hubnutí, léků k odvodnění organismu.

Příznaky

- úbytek tělesné hmotnosti
- extrémně jsou zaujati energetickým příjmem potravin
- extrémní cvičení
- únava, ospalost, svalová slabost
- vypadávání vlasů
- zhoršení kvality pleti

- citlivost na chlad
- zvýšená kazivost zubů
- dehydratace
- křeče, bolesti břicha, závratě, ztráta vědomí
- kulatá tvář (otok slinných žláz)
- sociální izolace
- depresivní nálady a nízké sebevědomí
- narušené vnímání vlastního těla

Co mohu udělat, pokud mám podezření na poruchu příjmu potravy u žáka:

- Nejdůležitější je navázat kontakt s žákem, říci mu o svých obavách, o tom že o něj máme strach a ubezpečit ho, že jsme tu pro něj.
- Zeptat se, zda už o problémech s váhou a jídlem s někým mluvil, zda o tom chce mluvit.
- Informovat žáka, že o podezření na poruchy příjmu potravy bude škola informovat rodiče.
- Pokud máme podezření na poruchy příjmu potravy a rodiče naši informaci popírají, je možné kontaktovat obvodního lékaře nebo OSPOD.

Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS

Poruchy autistického spektra (dále jen „PAS“) jsou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování. Jde o vývojové poruchy, mezi které jsou řazeny mj. dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy, pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná.

Základní diagnostická triáda PAS zahrnuje různou míru narušení v těchto oblastech:

- ☛ sociální interakce a sociálního chování
- ☛ verbální i neverbální komunikace
- ☛ oblasti představitosti a hry, omezených vzorců chování, zájmů nebo aktivit

Častým projevem jsou stereotypní pohyby, zvláštní zájmy, omezená schopnost spontánně sdílet s ostatními dětmi radost a zájmy, či rigidní a kompulzivní (nutkavé) chování. Četnost takového chování se zvyšuje při nadměrné stresové zátěži žáka. To může být znamením „přetažení“ žáka.

Při prevenci vzniku nežádoucího chování, stresu či afektu je třeba mít na paměti, že žák s PAS v zátěžové a pro něj nestandardní situaci může opomíjet své základní životní potřeby, jako např. fyziologická potřeba, příjem potravy, tekutin. Pokud pozorujeme na žákovi neklid, je vhodné nabídnout pití, připomenout jídlo, pamatovat na toaletu. Může se stát, že je žák dehydratovaný, hladový atd., ale sám tyto potřeby

aktivně nevyřeší. Únava a „přetažení“ jsou signálem potřeby odpočinku, který dokáže navodit zklidnění.

Pokud stereotypní rigidní projevy nejsou sebepoškozujícího, okolí poškozujícího nebo ohrožujícího charakteru, je nutné nelpět na jejich zastavení, postupně odezní. Tyto projevy nesmí být důvodem jakékoliv formy trestání žáka. K projevům v oblasti tzv. diagnostické triády je často přidružena přecitlivělost na různé podněty jako zvuky, světlo, barvy, pachy, doteky apod. Znalost a respekt k žákově přecitlivělosti jsou nezbytným prvkem prevence vzniku jeho nežádoucího nebo až afektivního chování.

Stupeň závažnosti poruch bývá různý, typická je také značná variabilita projevů. Tato variabilita vyžaduje pro každého žáka individuální přístup a postupy „na tělo“.

Za zcela neadekvátní a neakceptovatelný postup školy pro zajištění bezpečí a ochrany zdraví žáků v případě vyústění nežádoucích projevů chování žáka s PAS je psychický či fyzický trest.

Sebeпоškozování

- Kontaktovat rodinu, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou.
- Samotné sebeпоškozování není trestný čin, ale navádění/nucení k sebeпоškozování, sebevraždě nebo příčiny vyvolávající sebeпоškozování, jako je třeba sexuální zneužívání, týrání apod., jsou trestné činy, na něž se vztahuje oznamovací povinnost.
- Motivovat dítě a rodinu k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance.
- Stanovit jasně hranice a pravidla na půdě školy.

Kontakty na odborná pracoviště

Dětské a dorostové detoxifikační centrum, Psychiatrická klinika, Ke Karlovu 11, Praha 2, <https://www.adiktologie.cz/>

Centrum Anabell, poruchy příjmu potravy, <http://www.anabell.cz/>

Linka bezpečí, zdarma tel: 116 111, <https://www.linkabezpeci.cz/>
Rodičovská linka <https://www.rodicovskalinka.cz/>

Prevence a léčba závislostí Sananim, <http://www.sananim.cz/>

Oddělení sociálně – právní ochrany dětí (OSPOD) Praha 8, vedoucí pracovník: Mgr. Dagmar Kubičiková, <https://m.praha8.cz/Oddeleni-socialne-pravni-ochrany-deti.html>

Středisko výchovné péče – individuální, rodinné, skupinové konzultace, Praha 2, Jana Masaryka 16, <http://svp-dvojka.cz/>

Středisko výchovné péče Klíčov, ambulantní zařízení, Čakovická 783/51, Praha 9, <https://www.klicov.cz/>

Vypracovala Mgr. Š. Menclová – školní metodik prevence leden 2022